

Piotra Łobacz: Polska fonologia dziecięca. Studia fonetyczno-akustyczne. Warszawa: Wydawnictwo Energia 1996 ss. 200. Język. Poznanie. Komunikacja 7.

Interesująca praca Piotry Łobacz *Fonologia dziecięca* jest niezmiernie pożądaną na gruncie polskim rozprawą dotyczącą analizy języka dziecka z punktu widzenia fonetyki akustycznej. Dotychczasowe prace stanowiły głównie studia z zakresu fonetyki artykulacyjnej i koncentrowały się na opisie wymowy dziecka w normie, a także częściowo dotyczyły analizy wypowiedzi dzieci z dyslalią i dzieci głuchych.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Główne problemy współczesnej fonologii dziecięcej*, Autorka, pragnąc uporządkować problematykę nazwaną „fonologią dziecięcą”, wskazuje na problemy terminologiczne i trudności w określeniu relacji pomiędzy fonetyką a fonologią.

Sama opowiada się za szerokim ujęciem fonologii jako dziedziny obejmującej wszystkie aspekty dźwiękowej strony języka, nawet te uważane za paralingwistyczne. Tak pojmowana fonologia obejmowałaby dwie połączone z sobą dyscypliny: fonemikę (teorię fonologiczną) i fonetykę (dziedzinę analizującą proces mówienia w jego neurologicznym, anatomicznym i patologicznym aspekcie).

W dalszej części rozdziału Autorka prezentuje zagadnienia dotyczące etapów rozwojowych systemu fonologicznego w świetle badań. Wskazuje na możliwość wyróżnienia w początkowym okresie rozwoju (pierwszy rok życia dziecka) 6 etapów rozwojowych. Następnie zwraca uwagę na najbardziej przełomowe w rozwoju fonologicznym dziecka przejście od etapu gaworzenia do pierwszych zachowań werbalnych. W opisie dalszego rozwoju fonologicznego podkreśla rolę świadomości fonologicznej, wskazuje na sylabę jako podstawową jednostkę w procesie percepcji, opisuje wyniki badań nad rozwojem artykulacji z zastosowaniem testów artykulacyjnych, prezentuje profile artykulacyjne opracowane przez różnych badaczy.

Autorka, podejmując dyskusję nad problemem rozwoju fonologicznego języka dzieci, stara się przedstawić spójną teorię fonologiczną dla mowy dziecka opartą na trzech szkołach fonologicznych: generatywnej, naturalnej i konstruktywistycznej.

W rozdziale drugim: „Fonologia dziecięca w Polsce” P. Łobacz dokonuje przeglądu badań językoznawczych nad rozwojem systemu fonologicznego dzieci w powojennej Polsce, omawiając prace L. Kaczmarka, S. Skorupki, P. Smoczyńskiego, M. Zarębiny i T. Brajerskiego. Interpretuje również problem słuchu fonologicznego w świetle koncepcji kształtowania się świadomości istnienia fonemu.

W rozdziale trzecim: „Badania fonetyczno-akustyczne w fonologii dziecięcej” Autorka przedstawia techniki fonetyczno-akustyczne stosowane w badaniach wypowiedzi dzieci, wskazując na ich incydentalny charakter w metodologii opisu fonologii dziecięcej.

Następne rozdziały pracy stanowią prezentację materiału badawczego zgromadzonego przez Autorkę. W rozdziale czwartym: „Korpus danych do analizy fonetyczno-akustycznej wypowiedzi dziecięcych” omawia kryteria doboru dzieci do badań oraz charakterystykę narzędzi badawczych. Kolejny rozdział: „Częstotliwość podstawowa głosu dzieci przedszkolnych” przedstawia rozróżnialność płci głosów dziecięcych na podstawie testu percepcyjnego oraz pomiarów częstotliwości podstawowej, a rozdział szósty: „Opis fonetyczno-akustyczny wymowy trzyletnich dzieci” jest prezentacją badań dotyczących częstotliwości formantowych wszystkich typów głosek, zakresów szumów głosek turbulencyjnych, liczby i kolejności segmentów głosek wielosegmentalnych oraz całkowitego iloczasu analizowanych elementów w wymowie 3-letnich dzieci (na podstawie studium wypowiedzi sześciorga dzieci). Kolejne studium fonetyczno-akustyczne dotyczące badań przekrojowych dzieci przedszkolnych w zakresie wybranych zagadnień fonetycznych: charakterystyka samogłosek ustnych, dziecięca wymowa [r], wymowa bezdźwięczna, jest zawarte w rozdziale siódmym: „Badania przekrojowe wybranych zjawisk artykulacyjnych w wymowie dzieci przedszkolnych”.

Zaprezentowany w książce materiał teoretyczno-praktyczny jest niezmiernie inspirujący i powinien być wnikliwie przestudiowany nie tylko przez fonetyków (fonologów), ale także przez innych specjalistów zajmujących się problematyką rozwoju mowy w normie i patologii. Szczególnie pracę tę należy polecać logopedom, którzy często koncentrują się jedynie na problemach motorycznych, pomijając w analizie fonetycznej problematykę percepcji słuchowej.

Zdzisław M. Kurkowski
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Lublin